

ἐναντίων ὧν θάτερον αἰεὶ ὑπάρχει τῷ δεκτικῷ οὐ πεφύκασι κατηγορεῖσθαι, τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον, ἅπερ εἶπε καθ' αὐτὰ πάθη τοῦ ἀριθμοῦ. Εἶτα τίθησι σημεῖον τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, λέγων ἔμμεσα εἶναι ὧν οὐκ ἀνάγκη θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ. Καὶ οὐκ εἶπεν ἐνταῦθα· ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι ἢ οὐκ κατηγορεῖται, ὅτι· πάντα τὰ ἔμμεσα ἐναντία συμ- 5 βεβηκότα κυρίως εἰσὶν. Τίθησι δὲ καὶ τούτων παραδείγματα τὸ λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ τὸ φαῦλον καὶ σπουδαῖον. Εἶτα ὑποδιαίρει τὰ ἔμμεσα, λέγων ἐν τούτῳ εἶναι διαφοράν τῶν ἐμμέσων, ὅτι ἐνίων μὲν αὐτῶν ταῖς μεσότησι κείνται ὀνόματα, οἷον τὸ μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος ὀνομάζεται φαιδὸν καὶ ὠχρὸν καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὸ μέσον ψυχροῦ καὶ θερμοῦ χλιαρὸν 10 καλεῖται· ἐνίων δὲ ταῖς μεσότησιν οὐ κείνται ὀνόματα, ἀλλ' ἐπὶ τούτων ὀρίζεται τὸ μέσον τῇ ἀπόφασι· ἐκατέρου τῶν ἄκρων, οἷον τὸ μῆτε φαῦλον μῆτε σπουδαῖον, καὶ μῆτε δίκαιον μῆτε ἀδικον. Ἄλλ' αὕτη μὲν ἡ διαίρεσις τῶν ἐμμέσων ἐστὶν ἕσον κατὰ τὸ ὄνομα· διαίρεται δὲ τῇ πρὸς τὸ ὑποκειμένον παραθέσει καὶ ἄλλως, ἣν διαίρεσιν θήσει αὐτὸς ὕστερον, 15 | ὅποταν διακρίνηται κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα τῶν ἐναντίων· f. 133 καὶ ἡ διαίρεσις ἐστὶν αὕτη, ὅτι τὰ ἐναντία ταῦτα ἅπερ καθ' αὐτὰ εἰσὶν ἔμμεσα ἐν τισὶ μὲν ὑποκειμένοις οὕτως εἰσὶν ὥστε μὴ εἶναι ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἀλλ' ἐνδέχασθαι καὶ ἀμφοτέρω ἀπεινα· ἐν τισὶ δὲ ὑποκειμένοις οὕτως εἰσὶν ὥστε ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἐν αὐτοῖς τὸ ἕτερον αὐτῶν, 20 καὶ οὐχ ὀπότερον ἔτυχεν, ἀλλὰ τὸ ἐν ἀφωρισμένως, ὥσπερ τῷ πυρὶ ἢ θερμότης, καὶ τῇ χιόνι ἢ λευκότης· φύσει γὰρ ἐνυπάρχει τῷ πυρὶ ἢ θερμότης, καὶ τῇ χιόνι ἢ λευκότης.

[Ζητήματα.]

Περὶ τοῦτο τὸ μέρος ζητεῖται πρῶτον περὶ τῆς χρείας τοῦ κεφαλαίου 25 τούτου τοῦ μετὰ τὰς κατηγορίας. Δόξειε γὰρ ἂν παρέλκον εἶναι διὰ τὸ περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν διαλαβεῖν ἱκανῶς, ἐν αἷς πάντα περιέχονται. Πρὸς τοῦτο τοίνυν ἰστέον ὅτι, ὡς οἱ ἐξηγηταὶ κοινῶς λέγουσιν, εἶδε καὶ περὶ τούτων τῶν πέντε διαλαβεῖν ἐνταῦθα καὶ τῇ τάξει ταύτῃ, οἷον περὶ τῶν ἀντικειμένων, πρῶτον, εἶτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων ἐφεξῆς. 30 Καὶ γὰρ περὶ ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν ἐζήτησε πρότερον εἰ ἔχει ἐναντιότητα, ἢ μῆ. Ἐν δὲ τοῖς πρὸς τι εἶπε τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν μὴ εἶναι ἐναντία, ἀλλ' ἀντικείμενα· τί δ' ἂν εἴη τὸ ἀντικείμενον λέγειν παρήκεν, ἵνα μὴ διαρρήξῃ τὴν τῆς διδασκαλίας συνεχῆ τάξιν. Τὸ τοίνυν ἐκεῖ παρε- 35 μένον ἐνταῦθα διδάσκει.

Ἐτι, ἐν τοῖς ἀναφορικοῖς εἶπεν, ὅτι εἰσὶν ἅμα τῇ φύσει, καὶ διὰ τοῦτο λέγει περὶ τοῦ ἅμα καὶ τοῦ προτέρου τοῦ τῷ ἅμα ἀντικειμένου. Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν εἶπεν, ἐν οἷς ἢ κίνησις θεωρεῖται, ἀνάγκη ἦν καὶ περὶ κινήσεως διαλεχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ πανταχοῦ τὴν

ὁμωνυμίαν διαστέλλεσθαι ἀναγκαῖον, τὸ δὲ ἔχειν ὁμώνυμόν ἐστιν, ἀνάγκη ἦν καὶ περὶ τῆς τούτου ὁμωνυμίας διαλαβεῖν, ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν σημαινόμενων τοῦ ἔχειν λαμβάνηται ἐκεῖνο τὸ σημαίνόμενον ὃ ποιεῖ τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ καὶ αἱ ἄλλα κατηγορίαι, γένη ὄντα, συνώνυμά εἰσιν.

- f. 133^v Ἄλλοι δὲ ἄλλην ἀποδιδοῦσιν αἰτίαν, λέγοντες | ὅτι ἐν παντὶ γενικωτάτῳ γένει τρία εἰσὶ κατὰ τὴν συστοιχίαν· γένος, εἶδος καὶ ἄτομον· ἢ γὰρ διαφορὰ ἐστὶ πλαγία, γένη δὲ γενικώτατα εἰσὶ δέκα· ὅθεν δεῖ εἶναι τινὰ τάξιν τῶν τε γενικωτάτων πρὸς ἀλληλα καὶ ἐκάστου γενικωτάτου γένος ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὴν συστοιχίαν. Καθὸ μὲν οὖν ἐν γένος γενικω-
 10 τῶν παραβάλλεται πρὸς ἄλλο γενικώτατον, λαμβάνεται ἢ ἀντίθεσις· καθὸ δὲ ἕκαστον γένος παραβάλλεται πρὸς τὸ εἶδος ἢ τὸ ἄτομον καὶ ὅλως πρὸς τὰ ὑπ' αὐτό, λαμβάνεται τὸ πρότερον· τὰ γὰρ ἀνώτερα πρότερά εἰσι τῇ φύσει τῶν κατωτέρων. Εἰ δὲ καὶ καθὸ ἕκαστον τῶν ὑποκάτω ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἀνώτερον ἑαυτοῦ λαμβάνεται τὸ ὕστερον, ὅμως οὐ
 15 τίθησιν ὁ Φιλόσοφος κεφάλαιον ἐνταῦθα τὸ ὕστερον, διότι ὁσαυχὼς λέγεται τὸ πρότερον, τοσαυταυχὼς καὶ τὸ ὕστερον· τῶν γὰρ πρὸς τί εἰσι· καὶ ὁσαυχὼς λέγεται θάτερον τῶν πρὸς τι, τοσαυταυχὼς καὶ θάτερον λέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἡ τάξις τοῦ γενικωτάτου πρὸς τὰ ὑπ' αὐτό, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἢ αὐτὴ ἐστὶ κατὰ τὸ πρᾶγμα, διαφέρει δὲ μόνον κατὰ τὸν λόγον, ὡς ἀνά-
 20 βᾶσις καὶ κατάβᾶσις, καὶ ἀποδημία καὶ ἐπάνοδος. Ἄλλὰ δὴ καὶ τὰ εἶδη πρὸς ἀλληλα παραβάλλεσθαι δύνανται· ὅθεν ἐν τῇ τούτων πρὸς ἀλληλα παραθέσει τὸ ἅμα λαμβάνεται· τὰ γὰρ εἶδη πάντα εἰσὶν ἅμα ὑπὸ τὰ γένη αὐτῶν· τῶν δὲ ἀτόμων τάξις κυρίως οὐ λαμβάνεται, ἐπεὶ οὐδὲ ἅμα εἰσὶν ἐνεργεῖα, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσιν· εἰ δὲ τις καὶ τούτων
 25 τάξις λαμβάνοιτο, οὐδὲν ἂν ἀναφύοιτο κεφάλαιον ἕτερον παρὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον· τὰ γὰρ ἄτομα τὰ αὐτὰ ἄλλων μὲν εἰσι πρότερα, ἐτέρων δὲ ὕστερα, ἐνίοις δὲ καὶ ἅμα. Ἄλλὰ τὸ ἄτομον δεῖ μάλιστα θεωρεῖν καθὸ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὑπόκειται, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἐνὸς ἀτόμου πρὸς ἄτομον ἄλλο. Ἄλλ' οὐδὲ κατὰ τοῦτο εὐρεῖν ἐστὶν ὠρισμένην αὐτοῦ τάξιν
 30 πρὸς τὰ ἄλλα· δεῖ γὰρ ἐνὶ τρόπῳ αὐτὸ πρότερον λέγεσθαι, ἐτέρῳ δὲ ὕστερον, καὶ ἐτέρῳ ἅμα. Διὰ τοῦτο δεῖ θεωρεῖν τὰ ἄτομα καθ' αὐτὰ μᾶλλον, καὶ τοῦτο διγῶς ἐστὶν· | ἢ καθὸ ἔρχονται εἰς τὸ εἶναι διὰ γενέσεως, καὶ οὕτως ἢ κινήσεις λαμβάνεται· ἢ καθὸ σφύζονται ἐν τῷ εἶναι, καὶ πρὸς τοῦτο λαμβάνεται τὸ ἔχειν, ὅπερ σημαίνει οὐσίας περὶ οὐσίαν
 35 περίθεσιν, ὃι' ἦς αἱ πρῶται οὐσίαι σφύζονται ἐν τῷ εἶναι.

Ἄλλοι δὲ ὄσον πρὸς τὰ ἄτομα εἶπον, ὅτι ἐκ τῆς σχέσεως τῶν ἀτόμων πρὸς τὰ ἄλλα ἢ τε κινήσεις καὶ ἢ σχέσεις ἡγουν τὸ ἔχειν λαμβάνεται· ἐπεὶ γὰρ τὰ καθόλου εἰσὶν ἐν αὐτοῖς, δεῖ αὐτὰ εἶναι πρὸ τῶν καθόλου ὄσον κατὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ τὸ πρᾶγμα· καὶ διότι πρὸς τὸ εἶναι ἄγονται
 40 διὰ γενέσεως, ἦτις ἐστὶ κινήσεις τις, ὡς ἐνταῦθα φησὶν ὁ Φιλόσοφος,

ἀναγκαίως λαμβάνεται ἢ κίνησις· διότι δὲ τὰ ἄλλα πάντα σφύζονται ἐν τοῖς ἀτόμοις ὅσον κατὰ τὸ εἶναι· καὶ εἰσὶν ἐν αὐτοῖς, ἔχουσί τινα σχέσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ οὕτως ἀναγκαίως λαμβάνεται τὸ ἔχειν. Καὶ φασὶ ταύτην τὴν αἰτίαν βελτίω τῆς προτέρας εἶναι, διότι ἐξ ἐκείνης μὲν τὸ ἔχειν ἐπὶ τῶν ἀτόμων τῆς οὐσίας μόνον λαμβάνεται, ἀπὸ δὲ ταύτης καὶ ἐπὶ τῶν ἀτόμων τῶν ἄλλων γενῶν τοῦ συμβεβηκότος. Οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἐκείνην εἶναι τὴν αἰτίαν καὶ κατὰ τοῦτο ἀληθῆ, ἐφόσον τὰ ἄτομα τῶν συμβεβηκότων ἐν τοῖς ἀτόμοις τῶν οὐσιῶν ὑφίστανται, καὶ οὕτω δείκνυται ἡ χρεία τοῦτο τοῦ κεφαλαίου καὶ ἡ τάξις καὶ ὁ ἀριθμὸς.

Δεύτερον, ζητεῖται διαίρεσις εἰς τέσσαρα γένη τῶν ἀντιθέσεων. Τινὲς μὲν οὖν, ἐν οἷς καὶ ἁμμόνιος ἐστὶ, λαμβάνουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντικειμένων οὕτως. Φασὶ γάρ ὅτι τὰ ἀντικείμενα ἢ ὡς λόγοι ἀντίκεινται, ἢ ὡς πράγματα· εἰ μὲν οὖν ὡς λόγοι, ἐστὶν ἡ κατάφασις καὶ ἀπόφασις· εἰ δὲ ὡς πράγματα, πάλιν διαιροῦσιν· ἀλλὰ ταύτην τὴν διαίρεσιν ὡς περιττὴν οὐδὲ ἐπεξελεθεῖν δεῖ· εὐθύς γὰρ ἡμάρτηται, διότι οὐδεμία ἀντίθεσις ἐστὶν ἐν τοῖς λόγοις εἰ μὴ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀντίθεσιν, καὶ ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ ἀντιθέσεις αἰ αὐταὶ καὶ τῶν λόγων εἰσὶν ἐν τοῖς λεγομένοις, καὶ τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς οὐσι, καὶ τῶν νοημάτων ἐν τῇ ψυχῇ. Δεῖ τοίνυν ἄλλως λέγειν, ὅτι ἡ ἀντίθεσις οὐ δύναται εἶναι τῶν μὴ ὄντων, ἀλλὰ ὄντος τινός, ἐνὸς τοῦλάχιστον. Ἡ τοίνυν τὸ ἐν τῶν ἐσχάτων τῆς ἀντιθέσεως ἐστὶν ὄν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ὄν, ἢ καὶ ἀμφότερα ὄντα εἰσὶν. f. 134 v
Εἰ μὲν οὖν ἀμφότερα, ἢ ἐνεργεῖα εἰσὶ καὶ ἄμφω, καὶ οὕτως εἰσὶ τὰ ἀναφορικά· ἢ τὸ ἕτερον ἐνεργεῖα, καὶ τὸ λοιπὸν δύναμις, καὶ οὕτως εἰσὶ τὰ ἐναντία. Φησὶν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ Περὶ γενέσεως, ὅτι ἡ δύναμις αἰεὶ ἐστὶν ἐν τῷ ἐναντίῳ. Εἰ δὲ τὸ ἕτερον μόνον ἐστὶν ὄν, ἢ τὸ ἐν ἐστὶν ἀπλῶς ὄν, καὶ τὸ ἕτερον ἀπλῶς μὴ ὄν, καὶ οὕτως ἐστὶν ἡ ἀντίφασις· ἢ τὸ ἐν ἐστὶν ὄν ἀπλῶς, καὶ τὸ ἕτερον μὴ ὄν κατὰ τι, καὶ οὕτως ἐστὶν ἡ ἀντίθεσις τῶν στερητικῶν. Ἡ καὶ ἄλλως δυνατὸν λέγειν τοῦτο τὸ τελευταῖον μέρος τῆς διαίρεσεως· εἰ δὲ τὸ ἕτερον μόνον ἐστὶν ὄν, τὸ δὲ ἕτερον μὴ ὄν, διπλῶς γίνεται ἢ ἀντίθεσις ἢ τοιαύτη· ἢ γὰρ διαίρει τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές οὕτω περὶ τὸ ὄν, ὡσπερ καὶ περὶ τὸ μὴ ὄν· ἢ διαίρει τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ τὸ ὄν μόνον· καὶ τῷ μὲν πρώτῳ τρόπῳ εἰσὶν αἱ ἀντιφάσεις· τῷ δὲ δευτέρῳ, τὰ στερητικά.

Τρίτον, ζητεῖται περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀντικειμένων, καὶ πρὸς τοῦτο φασὶν ὅτι ἡ ἀντίθεσις καὶ ἡ κοινωνία ἀντιπεπονηθότως ἔχουσιν ἐν τοῖς πράγμασιν· ἃ γὰρ μᾶλλον ἀλλήλοις κοινωνοῦσιν τε καὶ συνίασιν ἤττον ἀντίκεινται, καὶ ἀνάπαλιν. Διορίζεται τοίνυν περὶ τῶν ἀντικειμένων καθὼς μᾶλλον συνίασι καὶ ἤττον ἀντίκεινται, ὡς ἀπὸ τῆς μαλακωτέρας καὶ ἀτελεστεράς ἀντιθέσεως εἰς τὴν ἰσχυροτέραν καὶ τελειοτέραν ἀντίθεσιν εὐτάχτως προβαίνων. Μᾶλλον δὲ συνίασι τὰ ἀναφορικά ὄντα καὶ ἄμφω

ἐνεργεία ἢ τὰ ἐναντία ὧν θάτερόν ἐστι δυνάμει, καὶ μᾶλλον συνίασαι ταῦτα ἢ τὰ στερητικά, ἐν οἷς ἐστὶν ἐπητηδεϊότης μόνον καὶ οὐ δύναμις· καὶ μᾶλλον τὰ στερητικά ἢ τὰ ἀντιφατικά, ὧν ἐστὶν ἀπλή ἀντίθεσις ἐν τῷ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Ἡμεῖς δὲ φημὲν ὅτι ἡ ἀντίθεσις τῶν πρὸς τὴν ἀσθενεστέρα ἐστὶ διὰ τὴν μείζω ταυτότητα· ἀντίκεινται μὲν γάρ, ἀλλὰ συνεισφέρουσιν ἄλληλα καὶ ὑφιστάσιν ἄλληλα. Τὰ δὲ ἐναντία ἰσχυρότερον ἀντίκεινται, διότι καὶ φθείρουσιν ἄλληλα. Τὰ δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα καὶ πλέον δίστανται τῶν ἐναντίων, ἐφόσον οὔτε εἰς ἄλληλα

f. 135 | μεταβάλλει, ἐκείνων μεταβαλλόντων, οὔτε ἔχουσι μέσον τι, τῶν ἐναντίων
 10 ἐνίων ἐχόντων μέσα. Τῆς δὲ ἀντιφάσεως ἢ ἀντίθεσις ἐστὶ σφοδρότερα, διότι ταύτην τὴν ἰδιότητα τῶν στερητικῶς ἀντικειμένων, τὸ μὴδὲν ἔχειν μέσον δηλονότι, πρώτη αὐτὴ ἔχει καὶ καθ' αὐτήν. Ὡς ὁ Φιλόσοφος φησὶν, ἀντιφασὶς ἐστὶν ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἐστὶ μεταξὺ καθ' αὐτήν, τὰ δὲ στερητικῶς ἀντικείμενα ἔχουσι διὰ τὴν ἀντιφασιν, διότι ἡ στέρησις, ἀπόφασις τις
 15 ἐστὶν, ὡς τῷ Φιλοσόφῳ καὶ τῷ Ἀβερρόῃ δοκεῖ. Ὅθεν ἔπετα· καὶ τὴν μὲν ἀντίθεσιν τῶν στερητικῶν ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι μόνον, τὴν δὲ τῆς ἀντιφάσεως καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς μὴ οὖσι· διαίρει γὰρ τὸ ψευδὸς καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τε ὄντων καὶ μὴ ὄντων ὁμοίως, οἷον ἀνθρώπος ἐστὶν· οὐκ ἐστὶν ἀνθρώπος· τραγέλαφος ἐστὶν· οὐκ ἐστὶ τραγέλαφος.

20 Τέταρτον, ζητεῖται διατί οὐχ ὠρίσατο τὴν ἀντίθεσιν ἢ τὰ ἀντικείμενα κοινῶς ὁ Φιλόσοφος. Καὶ δεῖ λέγειν πρὸς τοῦτο, ὅτι αὐταὶ αἱ ἀντιθέσεις οὐ συνωνυμοῦσιν ἐν τινι· θεωροῦνται γὰρ καὶ διακρίνονται ἀλλήλων κατὰ τὴν μείζω καὶ ἐλάττω ἀντίθεσιν, καὶ ἔτι κατὰ τὸ μᾶλλον κοινόν καὶ ἧττον κοινόν· ὡσπερ ἡ ἀντιφασὶς κοινοτέρα ἐστὶ τῶν ἄλλων, ὡς εἴρηται,
 25 ἀντιθέσεων, ὥστε ἡ ἀντίθεσις ὁμωνύμως λέγεται κατὰ τούτων τῶν τεσσάρων τῆς ἀντιθέσεως τρόπων. Καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἦν αὐτὴν ὀρίσασθαι· τῶν γὰρ ὁμωνύμων οὐχ οἷόν τε ἀποδοῦναι ὀρισμόν.

Πέμπτον, ζητεῖται διατί οὐχ ὠρίσατο τὰ ἐναντία· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀποδοῦναι τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν καὶ περὶ τῆς ἀντιθέσεως, ἐπεὶ τὰ ἐναντία
 30 συνωνυμά εἰσι. Καὶ φημί πρὸς τοῦτο, ὅτι περὶ τῶν ἐναντίων οὐ λέγει ἐνταῦθα προηγουμένως ὁ Φιλόσοφος, ἀλλὰ μόνον ἵνα διακρίνη τῶν πρὸς τι, καὶ πρὸς τοῦτο τίθησιν αὐτῶν μίαν ἰδιότητα τὸ μὴ λέγεσθαι πρὸς ἄλληλα. Ἐπεὶ δὲ μέλλον διακρίνειν αὐτὰ τῶν στερητικῶν, χρίσεται τῇ ἰδιότητι αὐτῶν, ἣ τὰ μὲν εἰσὶν ἔμμεσα, τὰ δὲ ἄμεσα, διὰ τοῦτο φθάσας
 35 ἔειπε καὶ τὴν τοιαύτην ἰδιότητα ὡς ἐγκαίρως χρησόμενος ὕστερον. Τοῦ
 f. 135* δὲ ὀρισμοῦ τῶν ἐναντίων πρὸς οὐδὲν ἂν ἔμελλε δευθῆναι, ἐπεὶ διακρίναι μόνον αὐτὰ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς ἀντιθέσεως βούλεται, οὐκ ἐπεξεργασμένην ποιήσασθαι τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν· τοῦ γὰρ ὀριζομένου ἦν ἂν καὶ τὸ διαίρεισθαι, ταῦτα δὲ τῇ ἐπεξεργασμένῃ διδασκαλίᾳ ἀνήκουσιν.
 40 Ἀλλ' ὅμως ἤψατο καὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῶν ἐναντίων, ὅπου ἐνίστατο ἀπὸ τοῦ

τόπου πρὸς τὴν πρώτην ιδιότητα τοῦ ποσοῦ, λέγων ὅτι τὰ πλείστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία ὀρίζεται· διό μοι καὶ μᾶλλον δοκεῖ νῦν μὴ ὀρίσασθαι, ὡς ἐκεῖ ὀρισάμενος.

Ἐκτον, ζητεῖται περὶ τῶν ἐναντίων εἰ ὅλως εἰσὶν αὐτῶν τινὰ ἄμεσα. Δόξειε γὰρ μὴ εἶναι· ἢ γὰρ κίνησις ἐστὶν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον· ἀλλ' οὐ δύναται εἶναι κίνησις εἰ μὴ δι' ἀμέσου, ὡσπερ ἐπὶ ὑγείας καὶ νόσου καὶ τῶν λοιπῶν ἀμέσων λεγομένων ἐναντίων. Ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοῦτο λέγειν· ὅπότεν λέγεται μὴ εἶναι κίνησιν εἰ μὴ διὰ τινος μέσου, νοεῖται περὶ τῆς τοπικῆς κινήσεως, ἣτις οὐ δύναται εἶναι ἄνευ διαστήματος· ἀλλ' ἢ κίνησις τῆς μεταβολῆς καλῶς δύναται εἶναι καὶ χωρὶς μέσου εἶδους, εἰ καὶ μὴ ἐστὶν αἰεὶ χωρὶς μέσου διαστήματος.

Ἐβδόμον, ζητεῖται διατί εἶπε μεταξὺ νόσου καὶ ὑγείας μηδὲν εἶναι, ἐπειδὴ οἱ ἰατροὶ τιθέασιν τι μέσον· καὶ ἐτι διατί τὸ περιττόν καὶ τὸ ἄρτιον λέγει εἶναι ἐναντία, ἐπεὶ τὸ ἄνισον πολλαχοῦ λέγει εἶναι στέρησιν τινὰ· τὰ δὲ στέρητικῶς ἀντικείμενα οὐκ ἀντίκεινται ἐναντίως, ὡς αὐτὸς ἐνταῦθα δείκνυσιν.

Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον δεῖ λέγειν, ὅτι τὸ μέσον διχῶς ἐστὶν· ἢ κατὰ μέθεξιν ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ἢ κατὰ ἀπόφασιν· οὐδέτερον δὲ τρόπον δύναται εἶναι τι μέσον μεταξὺ ὑγείας καὶ νόσου, διότι τὸ μὲν κατὰ μέθεξιν τῶν ἄκρων μέσον οἷόν τι σύνθετόν ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, ἐκ δὲ τῆς ὑγείας καὶ τῆς νόσου οὐδὲν ἂν εἶδος ἕτερον γένοιτο σύνθετον, διότι ἐκ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀνισότητος οὐδὲν ἂν γένοιτο σύνθετον, αὐτίκα γάρ τι ἀποχωρήσαν μικρὸν τῆς ἰσότητος πρὸς τὴν ἀνισότητα μεταβαίνει· ὑγεία δὲ ἐστὶν ἰσότης χυμῶν, καὶ νόσος ἀνισότης ὁμοίως. Ἀλλ' οὐδὲ μέσον εἶναι δύναται τι τῆς ὑγείας καὶ τῆς νόσου κατὰ ἀπόφασιν· ἦν γὰρ ἂν τότε τὸ μέσον ἐκεῖνο ὡς τὸ μέσον τοῦ φαύλου καὶ τοῦ σπουδαίου, ἦγουν τὸ μήτε φαῦλον μήτε σπουδαῖον. Τούτου τοίνυν τοῦ μέσου καθόλου ἀποφάσκειται τὸ ἀγαθόν, οὐ κατὰ μέρος· καὶ τὸ φαῦλον ὡσαύτως· καὶ ἐστὶ ταῦτόν ἂν εἴ τις εἴποι οὐδέτερον εἶναι, οὐ τὸ πῆ μὲν ἀγαθόν, πῆ δὲ κακόν. Ἀλλ' ὅ φασιν οἱ ἰατροὶ μεταξὺ τῆς ὑγείας καὶ τῆς νόσου, οὐχ οὕτω φασίν, ἀλλὰ νοοῦσι τὸ πῆ μὲν ὑγιαίνον, πῆ δὲ νοσοῦν· ὥστε κατὰ μὲν τὴν λογικὴν θεωρίαν καλῶς λέγεται μὴ εἶναι μέσον τι τῆς ὑγείας καὶ τῆς νόσου, οὔτε κατὰ μέθεξιν δηλονότι τῶν ἄκρων, οὔτε κατὰ ἀπόφασιν· κατὰ μέντοι τοὺς ἰατροὺς δύναται λέγεσθαι ἄλλη τινὶ θεωρίᾳ, ἦν αὐτοὶ μᾶλλον ἂν ἡμῶν λέγοιεν. Διὰ τοῦτο αὐτοῖς καταλείπομεν τὸν περὶ τούτου λόγον.

Πρὸς δὲ τὸν δεύτερον δεῖ λέγειν, ὅτι τὸ ἄνισον καὶ ἴσον πῆ μὲν εἰσὶν ἐναντία, πῆ δὲ ἀντίκεινται στέρητικῶς· ἐναντία μὲν εἰσὶ, διότι εἰσὶ περὶ τὸ αὐτὸ γένος· στέρητικῶς δὲ ἀντίκεινται κατ' ἐκεῖνο τὸ σημαίνον τῆς στέρησεως ὅπερ ἀναμέμιχται τῇ ἐναντιότητι, καὶ οὐκ ἐστὶ τελεία

στέρησις ἢ τοιαύτη, καθόσον πᾶν ἐναντίον ἐστὶ στέρησις τοῦ λοιποῦ, οἷον ἡ νόσος, ὅταν εἰς αὐτὴν μεταβάλλῃ τὸ ὑποκείμενον ἐκ τῆς υγείας, ἔστι στέρησις τῆς υγείας, οὐ μέντοι γε ἀναίρει τὴν δύναμιν τῆς υγείας· δύναται γὰρ τὸ νῦν νοσοῦν σῶμα ἐπανελθεῖν εἰς αὐτήν. Τοῦτο δὲ εἶπον, διότι
 6 ἔστι τις στέρησις τελεία, ἣτις οὐκ ἀναμέμικται τῇ ἐναντιότητι, ἣτις ἀναίρει ἅμα καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν δύναμιν, ὡς φησὶν ὁ Φιλόσοφος, ὅτι ὁ τυφλὸς οὐδέποτε γίνεται ὄψιν ἔχων ἢ βλέπων. Ἡ δὲ λέγειν ὅτι τὸ ἀνίσσον ὁμολογουμένως ἐστὶ στερητικῶς ἀντικείμενον τῷ ἴσῳ· ἀλλ' εἰ καὶ τὰ μάλιστα τὸ περιττὸν ἀριθμὸν ἀνίσσον σημαίνει, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἄρτιον
 10 ἀριθμὸν ἴσον, ἕτερον νοοῦμεν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ περιττοῦ, καὶ ἕτερον διὰ τοῦ ἀνίσσου. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ περιττοῦ νοοῦμεν αὐτὸ τὸ ἐνεργεῖα ὃν ὅπερ ἀντίκειται τῷ ἄρτίῳ διὰ τῆς ἐν αὐτῷ στερήσεως τοῦ ἀρτίου, ἐπεὶ πάσης ἐναντιότητος ἀρχὴ ἐστὶν ἡ στέρησις, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἕξις καὶ ἡ στέρησις ἐστὶν ἡ πρώτη ἐναντιότης· αἰεὶ γὰρ θάτερον τῶν ἐναντίων ἀτελές
 f. 186 ἔστι· τῇ πρὸς τὸ λοιπὸν παραθέσει. Διὰ δὲ | τοῦ ἀνίσσου νοοῦμεν αὐτὴν τὴν ἐν τῷ περιττῷ στέρησιν, ἣτις ἐστὶν αἰτία τῆς κατ' εἶδος διαφορᾶς τοῦ περιττοῦ πρὸς τὸ ἄρτιον, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ περιττοῦ, ὅπερ καταλείπεται ἐν τῷ πράγματι ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ εἶδους τοῦ ἀρτίου. Διὰ τοῦτο, εἰ καὶ τὸ ἴσον καὶ ἀνίσσον ἀντίκεινται στερητικῶς, ἀλλὰ τὸ ἄρτιον
 20 καὶ περιττὸν ἀντίκεινται ἐναντίως.

Leçon XVII.

De la privation et de l'habitus.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ.

Στέρησις δὲ καὶ ἕξις.

25 Διακρίνας τὰ πρὸς τι τῶν ἐναντίων, νῦν βούλεται διακρίνασι τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα τῶν ἐναντίων. Τίνα μὲν οὖν εἰσι τὰ ἐναντία πρότερον εἶπεν. Ἐθῆκε δὲ καὶ τὴν τῶν ἐναντίων διαίρεσιν, ἣ μὲλλει χρήσεσθαι πρὸς τὴν τοῦ προκειμένου ἀπόδειξιν. Ἐπεὶ δὲ δεῖ εἰδένασι καὶ τί ἐστὶ στέρησις καὶ ἕξις· οὕτω γὰρ ἂν προχωρήσειε καλῶς ὁ λόγος,
 30 καὶ φανερὰ ἂν αὐτῶν γένοιτο ἡ διάκρισις· πρῶτον, λέγει περὶ στερήσεως καὶ ἕξεως, εἶτα διακρίνει τὴν τούτων ἀντίθεσιν τῆς τῶν ἐναντίων ἀντιθέσεως.

Καὶ φησὶν ὅτι ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις λέγονται περὶ ταυτὸν τι· καὶ οὐκ εἶπε· γίνονται, διότι τοῦ ὄντος ἐστὶν ἡ γένεσις, ἡ δὲ στέρησις οὐκ
 35 ἐστὶν ὄν. Εἶπε δὲ περὶ ταυτὸν τι, καὶ οὐ περὶ ταυτὸν ἀπλῶς, διότι ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀφορίζουσι μόνον ἑαυταῖς τὸ ὑποκείμενον ἡγουν τὸ πεφυκός, ἀλλὰ καὶ τὸ μέρος τοῦ ὑποκειμένου ἡγουν τὸ μέρος περὶ ὃ

συμβαίνουσιν ἀφωρισμένως, ὡσπερ ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης. Οὔτε περὶ πᾶν ζῶον εἰσὶν, ἀλλὰ μόνον περὶ τὸ πεφυκός· οὔτε περὶ πᾶν μόριον, ἀλλὰ μόνον περὶ τὸν ὀφθαλμόν. Τοῦτο γοῦν δηλῶν εἶπε· περὶ ταῦτόν τι. Εἶτα φησὶν ὅτι οὐ γίνονται περὶ ταῦτόν ὑποκείμενον ἀτάκτως, ὡσπερ τὰ ἐναντία ἐν τῷ δεκτικῷ, ἀλλὰ τάξει τινί· προηγείται μὲν γὰρ ἡ ἕξις, ἔπεται δὲ ποτε καὶ ἡ στέρησις ἐν τῷ δεκτικῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη στέρησις οὐκ ἀναιρεῖ μόνον τὴν ἐνέργειαν ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν. Περὶ γὰρ τῆς τελείας στέρησεως ἐνταῦθα πράγματεύεται ὁ Φιλόσοφος, ἐπεὶ ἔστι τις στέρησις προηγουμένη τῆς ἕξεως, ἣτις οὐκ ἀναιρεῖ τὴν δύναμιν καὶ ἀφ' ἧς οὐκ ἔστιν ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἕξιν εἰ μὴ κατὰ τὸ τέλειον καὶ ἀτελές. Εἶτα φησὶν ὅτι πρὸς τὸ ἐστερηθῆαι | καὶ τὴν στέρησιν οὐ ζητεῖται ἰ. 137 μόνον τὸ ὑποκείμενον τὸ δεκτικὸν καθόλου, ἀλλὰ καὶ τὸ μόριον ἐν ᾧ καὶ ὁ χρόνος ἐν ᾧ· ὁπόταν γὰρ τὸ δεκτικὸν μὴ ἔχη ἐν ᾧ καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, τότε λέγεται ἐστερηθῆαι. Εἶπε δέ· Μηδ' αὖτως ὑπάρχει, ἤγουν οὔτε δυνάμει οὔτε ἐνεργείᾳ. Ταῦτα τοίνυν εἰσὶ τὰ χαρακτηριστικά τῆς κυρίως στέρησεως, καὶ τοῦτο φανεροῖ παραδείγμασιν ἀπὸ τε τοῦ σκυλακίου καὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ βρέφους, ἃ λέγεται νωδὸν καὶ τυφλὸν οὐ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὀδόντας ἀπλῶς· ὅτε γὰρ μὴ πέφυκεν ἔχειν, ἤγουν ἐκ γενετῆς εὐθύς, οὔτε τὸ σκυλάκιον λέγεται τυφλόν, οὔτε τὸ βρέφος νωδόν· ἢ γὰρ ἂν ἐλέγετο καὶ τὰ μὴ πεφυκότα ὄψιν ἔχειν τυφλά, οἷον ὁ ἀσπάλαξ· ἀλλ' οὐ λέγεται ὁ ἀσπάλαξ τυφλός. Οὐκοῦν οὐδὲ ἕσα πεφυκότα ἔχειν οὐκ ἔχουσι λέγεται τυφλά ἀπλῶς, ἀλλ' ἕσα μὴ ἔχει ἐν ᾧ μορίῳ καὶ χρόνῳ πέφυκεν ἔχειν.

Τὸ δὲ ἐστερηθῆαι.

Μετὰ ταῦτα ἀφίστησι τινὰ τοῦ λόγου τῆς στέρησεως καὶ τῆς ἕξεως, ἅπερ ἔδοξαν ἂν τισιν ἀπλῶς θεωροῦσιν εἶναι στέρησις καὶ ἕξις· καὶ φησὶν ὅτι οὐκ εἰσὶ, λέγω δὲ οἷον τὸ ἐστερηθῆαι καὶ τὸ ἔχειν τὴν ἕξιν. Καὶ τοῦτο δυσὶ λόγοις δείκνυσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἐστὶ τοιοῦτος. Μεταβαίνει εἰς τὰ εἶδη καὶ φησὶν ὅτι ἡ ὄψις ἐστὶν ἕξις, καὶ ἡ τυφλότης στέρησις. Ἀλλὰ τὸ ἔχειν τὴν ὄψιν οὐκ ἔστιν ὄψις, οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναί ἐστι τυφλότης, ὡστε οὐδὲ τὸ ἐστερηθῆαι ἐστὶ στέρησις, ἢ τὸ ἕξιν ἔχειν ἕξις· τὸ γὰρ τυφλὸν εἶναι ἐστερηθῆαι ἐστίν. Ἔστιν οὖν ἡ πρόοδος τοῦ λόγου τοιαύτη· ὡς ἔχει τὸ τυφλὸν εἶναι καὶ ἡ τυφλότης, οὕτως ἔχει καὶ τὸ ἐστερηθῆαι καὶ ἡ στέρησις, διότι τὸ τυφλὸν εἶναι σημαίνει τὸ ἐστερηθῆαι, καὶ ἡ τυφλότης δηλοῖ στέρησιν. Ἀλλὰ τὸ τυφλὸν εἶναι οὐκ ἔστι τυφλότης, οὐδὲ τὸ ἐστερηθῆαι. Ἄρα στέρησις ἐστίν. Ὅτι δὲ τὸ τυφλὸν εἶναι οὐκ ἔστι τυφλότης, δηλὸν ἐκ τοῦ μὴ ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων· ἀντικατηγορεῖτο δ' ἂν ταῦτα ἀλλήλων, εἰ ἦσαν ταῦτόν. Τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ δείκνυται καὶ τὸ ἔχειν ἕξιν μὴ εἶναι ταῦτόν τῇ ἕξει.

Ὁ δεῦτερος λόγος ἐστὶ τοιοῦτος. Εἰ ἦν ταῦτόν ἡ τυφλότης τῷ τυφλῷ

- f. 137^v εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ | αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐ κατηγορεῖται·
 ὁ τυφλὸς μὲν γὰρ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται, ἡ τυφλότης δὲ οὐ
 κατηγορεῖται. Ἐπεὶ δὲ ἡ τυφλότης οὐκ ἔστι ταῦτόν τῃ τυφλὸν εἶναι,
 οὐδὲ ἡ ἕξις ἐστὶ ταῦτόν τῃ ἔχειν ἕξιν, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ δέδεικτα· λόγῳ·
 ὥστε διπλῶς ἔδειξεν εἶναι τὴν τυφλότητα καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι οὐ ταῦτόν,
 ἔκ τε τοῦ μὴ ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων καὶ ἐκ τοῦ μὴ κατὰ τοῦ αὐτοῦ
 ἀμφότερα λέγεσθαι. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλογίας τῆς τυφλότητος καὶ τοῦ τυφλὸν
 εἶναι πρὸς τὴν στέρησιν καὶ τὸ στέρησιν ἔχειν συναπέδειξε καὶ ὅτι οὐδὲ
 ἡ στέρησις καὶ τὸ στέρησιν ἔχειν ἐστὶ ταῦτόν. Ταῦτα δὲ δεῖ λέγειν καὶ
 10 περὶ τῆς ἕξεως καὶ τοῦ ἕξιν ἔχειν. Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ ταῦτόν ἐστιν ἡ ἕξις
 καὶ τὸ ἔχειν ἕξιν, ὅμως τὸν αὐτὸν ἔχουσι τῆς ἀντιθέσεως τρόπον· ὡσπερ
 γὰρ ἡ ἕξις τῇ στέρησει ἀντίκειται, ἡ γουὴν ἡ τυφλότης τῇ ὄψει, οὕτω καὶ τὸ
 ἔχειν ἕξιν τῷ ἐστερηθῆσθαι ἀντίκειται, ἡ γουὴν τὸ ὄψιν ἔχειν τῷ τυφλὸν εἶναι.
 Εἶτα δείκνυσιν ὁμοιότητα τῶν στερητικῶς ἀντικειμένων πρὸς τὰ ἀντι-
 15 φατικῶς ἀντικείμενα ἕσον κατὰ τοῦτο τὸ προσεχῶς εἰρημένον. Φησὶ γὰρ
 ὅτι οὐ μόνον τὰ στερητικῶς ἀντικείμενα οὕτως ἔχει, ὅτι τὰ ὑποκείμενα
 τῇ στέρησει καὶ ἕξει εἰσὶν, ἀλλὰ παρὰ τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἕξιν, εἰ καὶ
 τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ἀντιθέσεως ἔχουσιν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὑποκείμενα τῇ
 καταφάσει καὶ ἀποφάσει εἰσὶ κατάφασις καὶ ἀπόφασις. Καὶ τοῦτο δείκ-
 20 νυσι λόγῳ τοιῷδε. Ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ κατάφασις ἐστὶ λόγος· τὸ δὲ ὑπο-
 κείμενον τῇ καταφάσει καὶ ἀποφάσει οὐκ ἔστι λόγος, ἀλλὰ πρᾶγμα τὸ
 ὑπὸ τὴν κατάφασιν· ἄρα καὶ ἀπόφασις οὐκ ἔστι κατάφασις καὶ ἀπόφασις.
 Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ εἰσὶ ταῦτα ταῦτόν, ἀντίκειται μέντοι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὃ
 καὶ ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις, ὡσπερ καὶ τὸ ἐστερηθῆσθαι καὶ ἔχειν
 25 ἕξιν ἐλέγετο ἀντικεῖσθαι ὃ τρόπῳ καὶ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις ἀντίκεινται.
 Καὶ φανεροῦ τοῦτο παραδείγματι· τὸ γὰρ καθῆσθαι οὐκ ἔστι κατάφασις,
 οὐδὲ τὸ μὴ καθῆσθαι ἀπόφασις· ἀντίκειται μέντοι ἀλλήλοισι ὡς ἡ κατά-
 φασις καὶ ἡ ἀπόφασις, οἷον τὸ κάθηται καὶ οὐ κάθηται· ταῦτα γὰρ καὶ
 f. 138 λόγοι· εἰσὶ, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ μὴ καθῆσθαι, πρᾶγματα. | Ἀντίκειται
 30 ὃ ὅμως τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῆς ἀντιθέσεως ἡ γουὴν ἀντιφατικῶς.

ἽΟτι δὲ ἡ.

Φανερώσας πρότερον τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἕξιν, νῦν ἀρχεται δια-
 κρίνειν τὴν κατ' αὐτὰς ἀντίθεσιν τῆς τῶν πρὸς τι ἀντιθέσεως καὶ ἔτι
 τῆς τῶν ἐναντίων. Διακρίνει δὲ ταῦτα τῶν πρὸς τι λόγοις δυσὶν, ὧν ὁ
 35 μὲν πρῶτός ἐστιν ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ τῶν πρὸς τι, ὁ δὲ δεύτερος ἀπὸ τοῦ
 πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι, ἕπερ ἡν ἰδιότης τῶν πρὸς τι. Καὶ ὁ πρῶτός
 ἐστὶ τοιοῦτος. Τὰ πρὸς τι αὐτὰ ἕπερ εἰσὶ τῶν ἀντικειμένων εἶναι λέγον-
 ται. Ἄλλ' ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐχ οὕτω λέγονται. Ἡ στέρησις ἄρα καὶ
 ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκεινται ὡς τὰ πρὸς τι. Τὴν μείζω παρήκε. Τέθεικε τὴν

ἐλάττω καὶ ταύτην ἐφανέρωσε παραδείγματι· ἢ γὰρ ὄψις, ψησίην, οὔτε τυφλότιτος λέγεται, οὔτε ἄλλως πως, τουτέστιν οὐδ' ἂν ὀνοματοποιήσῃ τις οὐδ' ἂν ἄλλας πτώσεις λάβῃ πρὸς ἅς ἂν ποιήσαιτο τὴν ἀπόδοσιν· ὡσαύτως καὶ ἢ τυφλότιτος οὐ λέγεται ὄψεως, ἀλλὰ λέγεται μόνον ἢ τυφλότιτος στερήσις ὄψεως· οὕτω δὲ οὐκ ἂν εἴη τῶν πρὸς τι. Ὁ δὲ δεύτερος λόγος 5 ἐστὶ τοιοῦτος. Πάντα τὰ πρὸς τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. Ἄλλ' ἢ ἕξις καὶ ἢ στερήσις οὐ λέγεται πρὸς ἀντιστρέφοντα. Ἡ ἕξις ἄρα καὶ ἢ στερήσις οὐκ εἰσὶ πρὸς τι. Ἐθεύκει τὴν μείζω καὶ τὴν φανέρωσιν τῆς ἐλάττωνος.

Ὅτι δὲ οὐδ' ὡς τὰ ἐναντία.

10

Διακρίνας τὰ στερητικῶς ἀντικείμενα τῶν πρὸς τι, νῦν διακρίνει αὐτὰ τῶν ἐναντίως ἀντικειμένων, καὶ διακρίνει λόγοις δυσίην. Ὁ πρῶτος ἐστὶ τοιοῦτος. Τὰ ἐναντία ἢ ἄμεσα εἰσὶν, ἢ ἔμμεσα· τὰ δὲ κατὰ στερήσιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα οὔτε ὡς τὰ ἄμεσα ἀντίκεινται ἐναντία, οὔτε ὡς τὰ ἔμμεσα· οὐδὲ ὄλως ἄρα ἀντίκεινται ὡς τὰ ἐναντία. Πρὸς φανέρωσιν δὲ 15 τῆς ἐλάττωνος τίθησι τὴν διαίρεσιν τῶν ἐναντίων, ἦν καὶ πρότερον εἴθηκε, καὶ δείκνυσιν ἰδιότητα τῶν τε ἀμέσων καὶ ἐμμέσων ἐναντίων, αἱ οὐχ ὑπάρχουσι τῇ στερήσει καὶ τῇ ἕξει. Λέγει τοίνυν πρῶτον, ὅτι τῶν ἀμέσων ἐναντίων ἀνάγκη θάτερον ὑπάρχειν αἰεὶ τῷ δεκτικῷ, εἴτε καθ' αὐτὰ εἴη τὰ ἐναντία ἐκεῖνα, εἴτε κατὰ συμβεβηκός. Καὶ τοῦτο πιστοῦται ἐκ τοῦ 20 λόγου τῶν ἀμέσων ἐναντίων ὃν ἀπέδωκε πρὸ ὀλίγου. Τῶν δὲ ἐμμέσων ἐναντίων, φησίην, οὐκ ἀνάγκη τὸ ἕτερον ὑπάρχειν παντὶ τῷ δεκτικῷ· f. 138 ὅτι προσέθηκε δὲ νῦν τὸ παντὶ πρὸς διαστολήν τινῶν ἐναντίων, ὧν καίτοι καθ' ἑαυτὰ ὄντων ἐμμέσων, ἐν τισὶν ὅμως ὑποκειμένοις ὑπάρχει θάτερον αὐτῶν ὀρισμένως, καὶ οὐχ ὀπότερα ἔτυχεν· τὸ γὰρ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν 25 ἐν πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ὑποκειμένοις ἔμμεσα εἰσὶν· οὐ γὰρ ἀνάγκη θάτερον αὐτῶν ἐν αὐτοῖς εἶναι· ἀλλ' ἐν τῇ χιόνι καὶ τῇ ἐβέννῳ τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀφωρισμένως ὑπάρχει, ὅτι ὑπάρχει φύσει· ὡσαύτως καὶ τῷ πυρὶ τὸ θερμόν, καίτοι γε ἐν τοῖς ἄλλοις ὑποκειμένοις τὸ θερμόν ὀπότερον ἔτυχεν ἐστίν· οὐ γὰρ ἀνάγκη τὸ θερμότητος δεκτικὸν αἰεὶ θερμόν εἶναι. 30 Διελόμενος τοίνυν τὰ ἐναντία οὕτως εἰς τε τὰ ἄμεσα καὶ ἔμμεσα δηλονότι, καὶ πάλιν τὰ ἔμμεσα εἰς τε ἐκεῖνα ὧν οὐδέποτε ἀνάγκη τὸ ἕτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ καὶ εἰς ἐκεῖνα ὧν τὸ ἕτερον ἐνυπάρχει φύσει, καὶ οὐχ ἑκάτερον, νῦν δείκνυσιν ὅτι ἐπὶ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως οὐδέτερον τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἀληθές, τουτέστιν ἢ στερήσις καὶ ἢ ἕξις, οὔτε ὡς 35 τὰ ἄμεσα ἐναντία ἐστίν, οὔτε ὡς τὰ ἔμμεσα. Καὶ πρῶτον μὲν διακρίνει ταῦτα τῶν ἀμέσων ἐναντίων, λέγων ὅτι τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως οὐκ ἀνάγκη θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ἔχειν ὄψιν, καίτοι δεκτικὸν ὄν, ἀλλ' οὔπω οὔτε τυφλὸν οὔτε ὄψιν ἔχον λέγεται. Τὰ

δὲ ἄμεσα ἐναντία οὕτως ἐλέγετο ἔχειν· ὁ γὰρ ἀριθμὸς ἢ ἄρτιος πάντως, ἢ περιττός, καὶ τὸ ζῶον ἢ νοσεῖ, ἢ ὑγιαίνει. Τὰ κατὰ στέρησιν ἄρα καὶ ἔξιν ἀντικείμενα οὐκ ἀντίκεινται ὡς τὰ ἐναντία τὰ ἄμεσα. Δεύτερον, διακρίνει ταῦτα τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, καὶ φησιν ὅτι τῆς στέρησεως καὶ τῆς ἔξεως ἀνάγκη τὸ ἕτερον ὑπάρχειν παντὶ τῷ δεκτικῷ ποτε. Ὅταν γὰρ ἦδῃ, πεφυκὸς ἢ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλόν, ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθῆσεται, καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερ' ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἀναγκαίως ἢ τυφλόν, ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθῆσεται, ἀλλ' ἐνδεχομένως ἐκάτερον καὶ ὁπότερ' ἔτυχεν· καὶ τοῦτο ἔλον ἐστὶν ἢ ἐλάττων, καταφατικὴ οὔσα. Εἶτα τίθησι f. 139 τὴν μείζονα, ὅτι τὰ ἔμμεσα ἐναντία οὐχ οὕτως ἔχει ὡς εἴρηται περὶ τῆς στέρησεως καὶ τῆς ἔξεως· οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ποτὲ παντὶ τῷ δεκτικῷ, ἀλλὰ τισιν ὑπάρχει θάτερον ἀναγκαίως, οἷον τῷ πυρὶ ἢ θερμότης, καὶ τῇ χιόνι ἢ λευκότης, οὔτε οἷς ἂν ὑπάρχοι θάτερον ἀναγκαίως, ἀορίστως ὑπάρχει καὶ ὁπότερ' ἔτυχεν, ἀλλ' ἀφωρισμένως τὸ ἕτερον, τόδε δηλονότι καὶ οὐ τόδε, οἷον αἰεὶ καὶ ἀφωρισμένως ἢ θερμότης τῷ πυρὶ, καὶ ἢ λευκότης τῇ χιόνι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Οὐχ ἄρα τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν ἀντικείμενα ἀντίκεινται ὡς τὰ ἔμμεσα ἐναντία. Εἶτα συμπεραίνει καθόλου, ὅτι τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν ἀντικείμενα κατ' οὐδέτερον τῶν τρόπων τῆς ἐναντιότητος ἀντίκειται, οὔτε τὸν 20 ἔμμεσον, οὔτε τὸν ἄμεσον· οὔτοι δὲ μόνοι εἰσὶν οἱ τρόποι καθόλου τῶν ἐναντίων· ὥστε οὐδὲ ὅλως ἀντίκεινται τὰ στεργτικῶς ἀντικείμενα, ὡς τὰ ἐναντία.

Ἔτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων.

Νῦν τίθησι δεύτερον λόγον, καὶ ἔστι τοιοῦτος. Τὰ ἐναντία δύνανται 25 μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα, ὑπάρχοντος μόνον καὶ σφωζομένου τοῦ δεκτικοῦ, πλὴν ἐφ' ὧν ὑποκειμένων ὑπάρχει τὸ ἐν φύσει· ἐπὶ τούτων γὰρ οὐδέποτε γίνεται μεταβολὴ τοῦ ἐνυπάρχοντος εἰς τὸ ἀντικείμενον· ἢ γὰρ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης οὐδέποτε μεταβάλλει εἰς τὸ ἀντικείμενον ἦγουν τὴν ψυχρότητα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Τοῦτο τοίνυν ἔλον ἐστὶν ἢ μείζων 30 τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ φανεροῖ ταύτην τὴν μείζονα παραδείγμασιν ἀπὸ τε τῶν σωματικῶν ποιότητων, οἷον νόσου καὶ ὑγείας, λευκότητος καὶ μελανίας, ὧν αἰ μὲν εἰσὶν ἐνδότερα· τοῦ σώματος, αἰ δὲ ἔξω καὶ ἐπιπόλαια, καὶ ἀπὸ τῶν ψυχικῶν ποιότητων, οἷον ἀρετῆς καὶ κακίας. Εἶτα τίθησι τὴν ἐλάττω, λέγων ὅτι ἐπὶ τῆς στέρησεως καὶ τῆς ἔξεως ἀδύνατον 35 εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἔξεως εἰς τὴν στέρησιν γίνεται τὴς μεταβολῆς· ἀπὸ δὲ τῆς στέρησεως ἐπὶ τὴν ἔξιν ἀδύνατον φυσικῶς· καὶ ταύτην φανεροῖ παραδείγμασιν· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν συμπεραίνεται, ὅτι τὰ στεργτικῶς ἀντικείμενα οὐκ ἀντίκεινται ὡς τὰ ἐναντία.